

Ngọt, cay nếp nhà...

ISSN: 2734-9195 13:16 25/02/2026

Có những món ăn không chỉ để no, mà để nhớ thương. Mứt gừng, mứt dừa nhà tôi là như vậy. Nó giữ lại tuổi thơ nghèo khó nhưng ấm áp, giữ lại dáng mẹ bên bếp lửa những ngày cuối năm và giữ cho Tết, dù đi qua bao đổi thay, vẫn còn nguyên mùi hương cũ.

Cứ mỗi lần gió chướng trở mình qua bờ kinh trước nhà, mẹ lại bắt đầu lôi mấy cái rổ cũ ra sân. Không cần nhìn lịch, cũng chẳng cần ai nhắc, chỉ cần mùi nắng tháng Chạp vừa đủ gắt là mẹ biết Tết sắp về. Mấy củ gừng còn dính đất được rửa sạch, xếp ngay ngắn trong rổ tre, nằm im lìm như chờ đợi một cuộc hóa thân. Bên cạnh là mớ dừa già, lớp vỏ xám sần sùi, thô ráp như chính những năm tháng mẹ đã đi qua.

Ngày đó, nhà nghèo. Nghèo đến mức Tết không có khái niệm mua sắm nhiều nhận. Chợ búa là thứ xa xỉ, bánh mứt càng là chuyện để ngó qua quây rồi thôi. Vậy mà trong căn bếp nhỏ ám khói rơm ấy, mứt gừng, mứt dừa vẫn hiện diện đều đặn mỗi năm, như một lời khẳng định lặng thầm rằng Tết vẫn đủ đầy theo một cách nào đấy.

Hình minh họa mứt gừng. Nguồn: Internet

Mẹ làm mứt từ lúc trời còn mờ sương. Dao chẻ gừng nghe “cắc cắc” trên thớt gỗ cũ, đều đều như nhịp thở. Tay mẹ lúc nào cũng thoăn thoắt, gừng được gọt mỏng, xắt đều, ngâm nước cho bớt cay. Còn dừa thì phải lựa cho đúng độ già, không non quá cũng không khô quá. Mẹ nói, mứt dừa cũng như người, non quá thì mềm, già quá thì cứng, phải vừa vụn thì mới dẻo dai, ngọt lành.

Tuổi thơ tôi gắn liền với những buổi trưa ngồi quạt bếp cho mẹ sên mứt. Lửa than lúc mạnh lúc yếu, khói bay cay xè mắt. Chảo mứt đặt trên bếp kêu lục đục, đường tan dần, bám trắng quanh từng sợi dừa, từng lát gừng. Tôi hay lén bốc một miếng ăn thử, cay xè đầu lưỡi, nước mắt nước mũi chảy ròng, vậy mà vẫn cười lơ phớt. Vị cay ấy, vị ngọt ấy, chẳng hiểu sao lại trở thành thứ khiến người ta nhớ hoài.

Hồi đó, mứt không nhiều. Mỗi lần có khách, mẹ mới dám mang ra một đĩa nhỏ. Con nít trong nhà được dặn dò kỹ: ăn ít thôi, để còn đãi khách. Vậy mà mỗi lần nghe tiếng xe đạp thảng trước ngõ, lòng lại mừng rơn. Không hẳn vì có khách, mà vì biết mâm trà sẽ được dọn ra, mứt sẽ được phép xuất hiện, và mỗi đứa lại được ăn vụng ít bánh mứt trên bàn.

Có những năm khó khăn hơn, đường thiếu, dừa cũng không có sẵn. Mẹ giảm bớt lượng, nhưng tuyệt nhiên không bỏ hẳn. Mẹ nói, Tết mà không có mứt thì buồn lắm. Buồn như nhà vắng tiếng cười, như bàn thờ thiếu nén nhang thơm. Khi ấy tôi chưa hiểu, chỉ biết mứt là món ăn. Sau này lớn lên, mới hay đó là cách mẹ giữ Tết ở lại trong căn nhà lọt gió.

Hình minh họa mứt dừa. Nguồn: Internet

Thời gian trôi, cuộc sống đổi thay. Chợ búa giờ đầy ắp bánh mứt đủ màu, đủ vị. Chỉ cần bước ra đầu hẻm là có thể mua cả giỏ lớn mang về. Nhưng mỗi độ giáp

Tết, mẹ vẫn làm mứt gừng, mứt dừa. Không phải vì thiếu, mà vì quen. Quen tay, quen mùi, quen cả cảm giác được ngồi bên bếp, nghe Tết đến rất gần qua từng làn khói mỏng tanh.

Mẹ giờ già hơn. Tay không còn nhanh như trước, lưng cũng hay mỏi. Có lúc tôi bảo mua sẵn cho tiện, mẹ chỉ cười nhẹ hều: “Mứt mua không giống mứt nhà làm”. Tôi hiểu, cái không giống ở đây chẳng phải mùi vị, mà là khác cả một quãng đời. Trong từng lát gừng, từng sợi dừa ấy những năm tháng mẹ đã chắt chiu, nhẩn nại, là cái Tết đi qua thiếu thốn mà không hề thiếu thương yêu.

Chiều cận Tết, căn nhà lại thơm mùi gừng, mùi dừa, mùi đường cháy nhẹ. Ngoài sân, nắng nghiêng nghiêng, bầy chim sẻ sà xuống nhặt thóc sót. Trong bếp, mẹ ngồi lặng lẽ, mắt nhìn chảo mứt, như nhìn lại một đoạn đời đã xa. Tôi ngồi bên, tay quạt bếp, tai im lặng nghe tiếng mứt sôi nhỏ, rồi bỗng nghe cả lòng mình chùng xuống một cách dịu dàng.

Có những vị ngọt không đến từ đủ đầy, mà đến từ ký ức. Có những món ăn không chỉ để no, mà để nhớ thương. Mứt gừng, mứt dừa nhà tôi là như vậy. Nó giữ lại tuổi thơ nghèo khó nhưng ấm áp, giữ lại dáng mẹ bên bếp lửa những ngày cuối năm và giữ cho Tết, dù đi qua bao đổi thay, vẫn còn nguyên mùi hương cũ.

Tác giả: **Nguyễn Văn**

Địa chỉ: Xóm 2, thôn Thượng Giang 1, xã Bình Khê, tỉnh Gia Lai.